

Макаренко Ю. Г.,

доцент кафедри прикладної лінгвістики
Черкаського державного технологічного університету

ЛІНГВОКУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ АНІМАЦІЙНОЇ ХУДОЖНЬОЇ КІНОПРОДУКЦІЇ

Анотація. У статті запропоновано особливості перекладу анімаційної кінопродукції на прикладі мультиплікаційного серіалу «Сімпсони» за допомогою адаптації. Особливу увагу приділено лінгвокультурним елементам мовлення та побуту головних героїв, їх перекладу українською мовою.

Ключові слова: адаптація, кінопереклад, лінгвокультурні особливості, еквівалент, контекст.

Постановка проблеми. Сучасне українське суспільство нині приділяє значну увагу перекладу художньої анімаційної кінопродукції, оскільки з розвитком кіно, зростанням його популярності та поширенням зарубіжних фільмів виникла потреба у якісному українському перекладі. Саме цей вид перекладу ставить перед перекладачем нові завдання, тобто врахування лінгвокультурних особливостей іншомовної культури. Тому у лінгвістиці з'явилося та сформувалося кілька напрямків вивчення кінотворів, а саме лінгвосеміотичний, лінгвокогнітивний, лінгвоперсоналогічний, лінгвокультурологічний та інші, які й займаються дослідженням певних аспектів перекладу та функціонування кінопродукції [4, с. 190].

Кінопереклад – це специфічний вид перекладацької діяльності, який донедавна практично не існував, адже більшість фільмів озвучували російською мовою, і робили це не в Україні. Тому переклад кінофільмів потребує особливої підготовки від фахівця та підходу.

Аналіз досліджень та публікацій. Теоретичні засади кіноперекладу досліджували у російській школі кіноперекладу, яка представлена такими: Г.В. Денисова, Д.І. Єрмолович, М.А. Загот, Р.В. Іванський, П.В. Іванова, Р.А. Матасов, І.А. Наговіцина, Т.П. Некрасова, П.Р. Палажченко, М.С. Снеткова, І.К. Федорова та ін.

Питання перекладу гумору та лінгвокультурних аспектів у кіно вивчали українські дослідники, такі як М.М. Юрковська, Я.В. Кривонос, В.В. Демецька, Л.С. Кравець, Н.В. Таценко.

Дослідження особливостей лінгвокультурного перекладу анімаційної кінопродукції є **актуальним**, оскільки поєднує в собі не тільки питання адекватного перекладу, але й збереження певних лінгвістичних, соціальних та культурних особливостей фільму-оригіналу, вміння перекладача творчо підійти до перекладу окремих жартів та ситуацій. Тому головною **метою** цієї розвідки є вивчити ключові способи адаптивного перекладу лінгвокультурних особливостей, що представлені в гумористичному аспекті в американському комедійному мультиплікаційному серіалі «Сімпсони».

При перекладі кінопродукції слід враховувати мовні та культурні особливості оригіналу та необхідність текстового оригіналу відповідати чужому мовному середовищу. Внаслідок цього відбувається деформація початкового тексту.

Досить часто вона може виникати через потребу передати певний мовний контекст. Тому адекватний переклад анімаційних художніх фільмів не може відбуватися без адаптації, оскільки зорієнтований на іншомовну культуру. Як бачимо, адаптивний переклад значною мірою сприяє кращому сприйняттю іншомовного фільму [2, с. 15]. У такому випадку перекладач постає перед проблемою стилістики тексту, прагматики та збереження певних культурних реалій. Іншими словами, саме певний варіант перекладу створить ту чи іншу атмосферу та передасть прагматику. При адаптивному перекладі перекладач може вдаватися до лексико-семантичних трансформацій різного рівня складності, а саме використання синонімічних відповідників, контекстуальних синонімів, вилучення, редукції, ампліфікації [8, с. 173]. Досить часто можна спостерігати використання цілісної заміни висловлювання та розвиток значення.

У нашому дослідженні розглянуто специфіку адаптації на прикладі анімаційного мультиплікаційного серіалу «Сімпсони» (24 сезон), який є найдовшим анімаційним серіалом в історії американського телебачення. Цей серіал складається з понад 500 епізодів, які об'єднані у 26 сезонів. Досліджуваний мультсеріал – сатирична пародія на стиль життя середнього класу США, який висміює численні аспекти побуту людей, американську культуру, суспільство та навіть американське телебачення.

Родина Сімпсонів є типовою сім'єю, яка мешкає у вигаданому середньому американському місті Спрингфілд. Батько родини, Гомер, працює інспектором безпеки на Спрингфілдській атомній електростанції. Він, як видно із мультсеріалу, лінивий та страждає на ожиріння. Серед його чеснот автори мультсеріалу виділяють те, що він дуже любить свою сім'ю, хоч не завжди це демонструє.

Інший персонаж, його дружина Мардж – це стереотипна американська домогосподарка і мати. У родині троє дітей, а саме Барт, десятирічний непослух та хуліган, Ліса, розвинена восьмирічна дівчинка та Мерті, немовля, що в основному спілкується за допомогою звуків смоктання.

Сім'я має пса на прізвище Маленький Помічник Санті і kota Сніжка II, які також отримували провідні ролі в певних серіях. Незважаючи на події, що вказують на плин часу (щорічні свята і дні народження), персонажі «Сімпсонів» не стають старшими та зберігають однаковий вигляд, тобто такий, як і наприкінці 1980-х років.

Під час дослідження було виявлено, що при перекладі зазначеного серіалу перекладач для досягнення комедійного ефекту та передачі лінгвокультурних особливостей досить часто вдається до цілісної заміни висловлювання або замінює лише окремі слова. Зокрема це можна спостерігати у сцені, коли один чоловік купує квитки на залізничному вокзалі: *A man: "One on-getter for the clickity clack"* (18:59) [5] –

Чоловік: *Білету на чух-чух-чух, будь ласка*» [6]. У цьому прикладі перекладач запропонував варіант перекладу «чух-чух-чух», оскільки потяги в різних країнах видають подібні звуки, що буде зрозумілим для української аудиторії, і у такий спосіб одночасно спростив вираз та дотримався прагматики тексту.

У наступному прикладі, коли Барт побачив свою сестру, яка танцювала з іншим хлопцем, він промовив: *Bart: "I guess my search for true love is doomed"* (10:53) [5] – *Барт: «Капець моєму справжньому коханню»* [6]. Такий переклад є досить влучним, оскільки передає емоційний стан героя, а лексема «капець» передає колорит повсякденного мовлення середніх верств населення США.

У наступному епізоді, коли Барт відчуває злість на кавалера сестри, він починає ображати його і висловлюється так: *Bart: "Geek leak"* (3:28) [5] – *Барт: «Здохляк»* [6]. Цей емоційно забарвлений вигук вдало передає настрої Барта, оскільки є сленговим виразом, що означає «дегенерат». До того ж «geek» та «leak» є неосудувальними поняттями, які в оригіналі було використано для експресивного ефекту. У цьому випадку перекладач адаптував переклад під аудиторію, замінивши більш грубий вираз, менш вульгарним та експресивним. Проте запропонований варіант перекладу не применшив стилістики висловлювання, а навпаки, адаптував для української аудиторії.

Наступну фразу з мультсеріалу «Сімпсони»: *"at low prices"* [5] – інтерпретували як «на халяву» (13:15) [6]. Перекладач стилістично нейтральну фразу передав за допомогою сленгового, емоційного виразу, що також є досить близьким для української глядацької аудиторії.

В іншому прикладі можна спостерігати, як Гомер відчуває розчарування, яке не в змозі подолати: *Homer: "It's keep beating the hell out of me, and I'm too cowardly to leave it"* (2:58) [5] – *Гомер: «Воно духопелить мене, а мені бракує сміливості покинути його»* [6]. У цьому реченні розмовний фразеологічний вираз *"to beat the hell out of"*, що означає «розгромити», «розбити вицент», автор адаптує під ще більш емоційно-забарвлений варіант перекладу «*духопелить*», аби досягти максимального комічного ефекту.

У наступному епізоді, коли касир продає квитки Лісі та Мардж, вона промовляє таку фразу: *Booking-checker: "You must stipulate that in emergencies, you can change a spotlight shell"* (12:03) [5] – *Касир: «Можливо доведеться допомогати освітлювачу»* [6]. Перекладач більш складний та стилістично забарвлений вираз замінює спрощеним українським еквівалентом, аби зробити повідомлення зрозумілим та чітким. Отже, у певних ситуаціях перекладач майстерно використовує деякі застарілі слова, які є рідковживаними, але саме за допомогою такої лексики зберігаються культурні особливості ситуації.

Розглянемо ще кілька виразних прикладів адаптації перекладу. Наприклад, коли Ліса дивиться на фотографію, а Барт розповідає, де саме знаходиться його знайома: *Bart: "She's somewhere in B-3"* (19:15) [5] – *Барт: «Вона ось в третьому ряду»* [6]. Перекладач запропонував більш детальний переклад, тобто використав конкретизацію, оскільки не кожен український глядач може зрозуміти це висловлювання.

Інший типово американський емоційно забарвлений вираз, коли Мардж відмовляє доньку піти в театр: *Marge: "Oh,*

forget it" (12:13) [5] – *Мардж: «Доню, ходімо»* [6] було замінено експресивно нейтральним українським.

Розглянемо переклад вигуків *"Oh, man!"* (10:18) [5] – *«Дідько»* [6] та *"Oh, brother"* (3:22) [5] – *«О, Господи»* [6], які є типовими для американської культури. Однак послівний переклад міг би спотворити сенс і прагматику висловлювання. Тому український відповідник, що передає особливості українських реалій, більш влучно зображує емоційний стан героїв.

Вислів *"tough cookie"* (8:37) [5] було адаптовано під український «*крутий горішок*» [6].

Адаптація як перекладацька трансформація також часто використовувалася при перекладі назв, зокрема: *"duff"* (3:23) [5], що означає «кнур», або *"tapped out"* (7:33) [5], тобто «*тицялка*».

Висновки. Отже, дослідивши адаптацію як різновид перекладу та міжмовної інтерпретації, ми з'ясували, що перекладач досить часто використовує цей перекладацький прийом, аби зробити мову персонажів більш зрозумілою для української глядацької аудиторії та передати необхідний колорит, емоційний стан персонажів мультиплікаційного серіалу «Сімпсони».

Застосування адаптації при перекладі передбачає використання мовних і культурних моделей як мови перекладу та і мови оригіналу, а також збереження та відтворення прагматики оригіналу, що забезпечує адекватний переклад. Дослідження перекладу лінгвокультурних особливостей становить значний інтерес у сучасному мовознавстві та перекладознавстві та потребує подальших наукових розвідок.

Література:

1. Влахов С.И. Непереваемое в переводе / С.И. Влахов, С.В. Флорин. – М. : Международные отношения, 1980. – 340 с.
2. Лукьянова Т.Г. Основы англо-украинского кинопереклада : навчальний посібник для студентів 4 курсу освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» денної форми навчання факультету іноземних мов / Т.Г. Лукьянова. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. – 104 с.
3. Некряч Т.Е. Через терни до зірок : труднощі перекладу художніх творів : навчальний посібник для студентів перекладацьких факультетів вищих навчальних закладів / Т.Е. Некряч, Ю.П. Чала. – Вінниця : Нова книга, 2008. – 200 с.
4. Саприкін С.С. Світ усного перекладу : навчальний посібник / С. Саприкін, А. Чужакін. – Вінниця : Нова Книга, 2011. – 224 с.
5. Сімпсони. Сезон 22. Серія 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://moviestape.com/katalog_multfilmiv/multserialy/1719simpsony.html.
6. Сімпсони. Сезон 24. Серія 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://moviestape.com/katalog_multfilmiv/multserialy/1719simpsony.html.
7. Слышкин Г.Г. Кинотекст: опыт лингвокультурологического анализа / Г.Г. Слышкин, М.А. Ефремова. – М. : Водолей Publishers, 2004. – 153 с.
8. Соловей О. Відтворення гумору в перекладі: до стратегії Ірини Стешенко // О. Соловей // Іноземна філологія. – 2013. – Вип. 125. – С. 168–175.
9. Тепляшина А.Н. Творческая природа комического: жанровая парадигма современной журналистики : дисс. доктора филологических наук : спец. 10.01.10 // А.Н. Тепляшина. – Спб., 2007. – 373 с.
10. Шукало І.М. Специфіка перекладу у кінодискурсі / І.М. Шукало // Філологічні науки. – 2013. – Кн. 3. – С. 171–173.

Макаренко Ю. Г. Лингвокультурная адаптация при переводе анимационной художественной кинопродукции

Аннотация. В статье рассмотрены особенности перевода анимационной кинопродукции на примере мультипликационного телесериала «Симпсоны» с помощью адаптации. Также рассматриваются лингвокультурные особенности речи и быта главных героев, их перевод на украинский язык.

Ключевые слова: адаптация, киноперевод, лингвокультурные особенности, эквивалент, контекст.

Makarenko I. Linguocultural adaptation in artistic translation of animated feature films

Summary. The article deals with the particularities of translation of animated feature films by means of the adaptation technique. The animated cartoon “The Simpsons” was taken as an example. Attention is also given to the linguocultural features of the speech and lifestyle of the main personages, their translation into Ukrainian.

Key words: adaptation, cinema translation, linguocultural particularities, equivalent, context.